

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

27 septembre 2022

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 5 août 1992 sur la
fonction de police en vue d'assortir l'usage
des menottes de garanties claires dans le cas
d'enfants mineurs**

AMENDEMENTS

*Voir:*Doc 55 **1907/ (2020/2021):**

001: Proposition de Mme Thibaut et M. Van Hecke et consorts.

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

27 september 2022

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 5 augustus
1992 op het politieambt, met het oog op
het invoeren van duidelijke waarborgen wat
betreft het handboeien van minderjarigen**

AMENDEMENTEN

*Zie:*Doc 55 **1907/ (2020/2021):**

001: Wetsvoorstel van mevrouw Thibaut en de heer Van Hecke c.s.

07755

N°1 DE MME CHANSON et consorts

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 2. Dans la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, il est inséré un article 37ter rédigé comme suit:

“Art. 37ter. Sans préjudice des dispositions de l’article 37, il est interdit pour les membres du cadre opérationnel de menotter une personne mineure sauf dans les cas suivants:

1° lors du transfèrement, de l’extraction et de la surveillance de mineurs qui ont commis un fait qualifié d’infraction ou qui sont suspectés d’en avoir commis;

2° lors de la surveillance d’un mineur arrêté administrativement ou judiciairement.

Dans ces deux cas, le mineur ne peut être menotté qu’à titre exceptionnel et que si cette opération est jugée nécessaire, compte tenu des circonstances, vu:

1° la résistance ou la violence manifestée par l’intéressé lors de son arrestation;

2° un risque imminent d’évasion;

3° le danger que l’intéressé représente pour lui-même, pour le membre du cadre opérationnel, ou pour les tiers ;

4° le risque imminent de voir l’intéressé tenter de détruire des preuves.

Le menottage ne peut pas durer plus longtemps que nécessaire sur la base des circonstances et sa durée doit toujours être aussi courte que possible. Le mineur ne peut en aucun cas rester menotté si les circonstances qui justifient le menottage cessent d’exister.

Nr. 1 VAN MEVROUW CHANSON c.s.

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 2. In de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt wordt een artikel 37ter ingevoegd, luidende:

“Art. 37ter. Onverminderd de bepalingen van artikel 37, is het boeien van een minderjarige persoon door leden van het operationeel kader verboden, behalve in volgende gevallen:

1° bij de overbrenging, de uithaling en de bewaking van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben of daarvan verdacht worden;

2° bij de bewaking van een minderjarige die het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijke vrijheidsbeneming of een bestuurlijke arrestatie.

In beide gevallen mag een minderjarige slechts uitzonderlijk geboeid worden en alleen als het noodzakelijk wordt beschouwd, gelet op de omstandigheden op grond van:

1° het verzet of geweld tegen de vrijheidsbeneming;

2° het acute ontvluchtingsgevaar;

3° het gevaar dat betrokkene voor zichzelf, voor het lid van het operationeel kader, of voor derden vormt;

4° het acute gevaar dat betrokkene zal trachten bewijzen te vernietigen.

Het aanbrengen van de handboeien mag niet langer duren dan noodzakelijk op basis van de omstandigheden en moet steeds tot een zo kort mogelijke duurtijd beperkt worden. In geen geval mag de minderjarige geboeid blijven wanneer de omstandigheden die het boeien rechtvaardigen, ophouden te bestaan.

En cas de doute au sujet de la majorité, la réglementation en vigueur pour les mineurs sera appliquée.

Tout menottage de mineur est mentionné dans le procès-verbal ou dans le registre des arrestations, selon le cas, le menottage devant être expressément motivé sur la base des conditions légales. Ce registre est enregistré dans les banques de données de base telles que visées dans l'article 44/11/2."

JUSTIFICATION

Sur la base des avis écrits reçus, l'article 2 en projet est adapté sur différents points.

1. Pour accroître la lisibilité et la clarté du texte de la loi, un article 37ter distinct est inséré à la place d'un deuxième paragraphe dans l'article 37bis.

Cette adaptation donne suite à l'avis de la police fédérale, qui a fait observer qu'il convenait d'opérer une distinction claire entre les adultes (article 37bis) et les mineurs et d'éviter un élargissement.

2. La formulation du cas décrit au 1° est revue. Les différents avis font apparaître certaines questions à propos de la terminologie employée. Cette révision concerne principalement deux modifications.

Premièrement, la référence aux "détenus" est supprimée, comme demandé dans l'avis formulé par la police fédérale. Cet avis indiquait que le terme "détenus" implique une incarcération, alors qu'un mineur ayant commis un fait qualifié d'infraction n'est en principe pas incarcéré, à moins d'avoir fait l'objet d'un dessaisissement. C'est pourquoi il est préférable d'employer le terme "mineur".

Deuxièmement, le renvoi à la loi du 8 avril 1965 est également supprimé. Ce renvoi a suscité des observations concernant l'absence d'un renvoi au décret flamand sur le droit en matière de délinquance juvénile, qui serait également nécessaire selon le *Kinderrechtencommissariaat*.

Le cas décrit au 1° renvoie dorénavant aux "mineurs qui sont présumés avoir commis et poursuivis pour avoir commis un fait qualifié infraction". Cette définition est plus claire et tout aussi complète.

In geval van twijfel over de meerderjarigheid, wordt de regeling van toepassing op minderjarigen toegepast.

Van elk geval van het aanleggen van boeien bij minderjarigen wordt een melding gemaakt in desgevallend het proces-verbaal of in het register van vrijheidsberovingen, waarbij het aanleggen van de boeien uitdrukkelijk gemotiveerd moet worden op basis van de wettelijke voorwaarden. Dit register wordt opgenomen in de basisgegevensbanken zoals bedoeld in artikel 44/11/2."

VERANTWOORDING

Op basis van de ontvangen schriftelijke adviezen wordt het ontwerpen artikel 2 op verschillende vlakken aangepast.

1. Om de leesbaarheid en duidelijkheid van de wettekst te vergroten, wordt een afzonderlijk artikel 37ter ingevoegd, in plaats van een tweede paragraaf in artikel 37bis.

Daarmee wordt tegemoet gekomen aan het advies van de federale politie, dat stelde: "Er zou een duidelijk onderscheid moeten bestaan tussen volwassenen (artikel 37bis) en minderjarigen. Een uitbreiding zou vermeden moeten worden."

2. De formulering van het geval omschreven onder 1° wordt herzien. Uit de verschillende adviezen bleek dat er enkele vragen bestonden over de gebruikte terminologie. Er worden in hoofdzaak twee wijzigingen doorgevoerd.

Ten eerste wordt de verwijzing naar "gedetineerden" geschrapt. Het advies van de federale politie had daarom gevraagd. Het stelde: "'gedetineerden" impliceert een opsluiting in een gevangenis, terwijl een minderjarige die een MOF pleegde in principe niet in een gevangenis wordt opgesloten. Enkel als hij uithanden gegeven wordt. Het is dan ook beter te verwijzen naar "minderjarige".

Ten tweede wordt de verwijzing naar de wet van 8 april 1965 eveneens geschrapt. Die verwijzing gaf aanleiding tot opmerkingen omtrent de ontbrekende verwijzing naar het decreet Jeugddelinquentierecht, die ook noodzakelijk zou zijn volgens het *Kinderrechtencommissariaat*.

Het geval omschreven onder 1° verwijst nu naar "minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben of daarvan verdacht worden". Die omschrijving is duidelijker, en even volledig.

En effet, la définition “mineurs qui sont présumés avoir commis et poursuivis pour avoir commis un fait qualifié infraction” ne nécessite aucun renvoi à un autre texte légal. L'exposé des motifs de la loi spéciale du 6 janvier 2014 relative à la Sixième Réforme de l'État renvoie ainsi lui aussi, dans le cadre du transfert du droit sanctionnel de la jeunesse, simplement aux “mineurs ayant commis un fait qualifié d'infraction”:

“La présente proposition de loi spéciale entend modifier la répartition des compétences en matière de protection de la jeunesse. Elle transfère aux communautés la compétence de déterminer les mesures qui peuvent être prises à l'égard des mineurs ayant commis un fait qualifié d'infraction.” (Sénat, 5-2232/1 – 2012/2013, p. 53)

Le décret flamand sur le droit en matière de délinquance juvénile utilise, lui aussi, cette terminologie. Le “délit de mineur” y est défini comme “un fait qualifié d'infraction, commis par un mineur”. (Art. 2, 7°, du décret flamand du 15 février 2019 sur le droit en matière de délinquance juvénile).

L'exposé des motifs de ce décret stipule à cet égard:

“La notion de “délit de mineur” remplace celle de “fait qualifié infraction” (FQI) qui était utilisée précédemment. Le “FQI” s'inscrivait dans un droit de protection de la jeunesse qui considérait que les mineurs étaient “incompétents” et ne pouvaient pas être tenus responsables des faits qu'ils avaient commis. L'un des points de départ de la vision flamande de la lutte contre la délinquance juvénile est la responsabilité des jeunes. Les jeunes sont considérés et abordés plus explicitement comme des jeunes personnes responsables. Le délit de mineur désigne un acte ou une abstention commis par une personne âgée de plus de 12 ans mais de moins de 18 ans qui, s'il était commis par un majeur, serait puni en vertu du Code pénal ou d'autres dispositions pénales (spéciales).” (traduction) (1670 (2017-2018) – N° 1, p.35)

Un fait qualifié infraction est donc tout simplement un fait qui, s'il était commis par un majeur, serait puni en vertu du Code pénal ou d'autres dispositions pénales (spéciales).

La notion de “jeune ayant commis un fait qualifié infraction” figure toujours dans le décret du 18 janvier 2018 de la Communauté française portant le code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse (Titre I^{er}, art. 1^{er}, 9°).

Inderdaad: de omschrijving “minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben of daarvan verdacht worden” behoeft geen verwijzing naar een andere wettekst. Zo verwijst de memorie van toelichting bij de bijzondere wet van 6 januari 2014 met betrekking tot de zesde staatshervorming, in het kader van de bevoegdheidsoverdracht inzake het jeugdsanctierecht, ook zonder meer naar “minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd”:

“Dit voorstel van bijzondere wet heeft tot doel om de bevoegdheidsverdeling inzake jeugdbescherming te wijzigen. Het draagt aan de gemeenschappen de bevoegdheid over om de maatregelen te bepalen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.” (5-2232/1 – 2012/2013, p. 53)

Het decreet Jeugddelinquentierecht blijft dezelfde terminologie hanteren, en definieert een “jeugddelict” als “een als misdrijf omschreven feit gepleegd door een minderjarige”. (Art. 2, 7°, van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht).

Daarbij vermeldt de memorie van toelichting bij hetzelfde decreet:

“Een jeugddelict vervangt als term het voorheen gebruikte “als misdrijf omschreven feit” (MOF). De term “MOF” paste binnen een jeugdbeschermingsrecht waarbij men uitging van “onbekwame minderjarigen” die niet verantwoordelijk konden gesteld worden voor de door hen gepleegde feiten. Een van de uitgangspunten van de Vlaamse visie op de aanpak van jeugddelinquentie, is de verantwoordelijkheid van jongeren als vertrekpunt. Jongeren worden uitdrukkelijker beschouwd en benaderd als verantwoordelijke jonge mensen. Een jeugddelict betreft een handeling of een onthouding van een persoon ouder dan twaalf maar jonger dan achttien jaar, die indien gepleegd door een meerderjarige bestraft zou worden op grond van het Strafwetboek of andere (bijzondere) strafbepalingen.” (1670 (2017-2018) – Nr. 1, p.35)

Een als misdrijf omschreven feit is dus eenvoudigweg een feit dat, als het gepleegd zou zijn door een meerderjarige, bestraft zou worden op grond van het Strafwetboek of andere (bijzondere) strafbepalingen.

Ook het decreet van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, van de Franse Gemeenschap, verwijst nog steeds naar “minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd” (Titel I, art. 1, 9°).

Il n'est pas nécessaire de renvoyer à la notion de "détenus" pour pouvoir englober également les cas de dessaisissement. L'exposé des motifs de la loi spéciale du 6 janvier 2014 relative à la Sixième Réforme de l'État indique en effet ce qui suit:

"Relèvent également de la détermination des mesures pouvant être prises à l'égard des mineurs ayant commis un fait qualifié d'infraction, les règles de dessaisissement visées à l'article 57*bis* de la même loi". (5-2232/1 – 2012/2013, p. 56)

Pour l'application de cette loi, les mineurs dessaisis relèvent donc également de la catégorie des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction ou soupçonnés d'avoir commis un tel fait.

3. La référence à "l'agent de police" est supprimée. L'agent de police fait partie du cadre opérationnel; il ne doit donc pas être mentionné séparément. L'amendement donne ainsi suite à l'avis de la police fédérale.

4. Les termes "humilié publiquement" sont supprimés. La ministre de l'Intérieur a en effet indiqué qu'il existe déjà aujourd'hui une interdiction légale d'humilier publiquement une personne, qu'elle soit mineure ou majeure. La police fédérale a notamment souligné à cet égard que l'article 35 de la LFP interdit d'exposer des personnes à la curiosité publique.

5. L'amendement ajoute un alinéa qui prévoit qu'en cas de doute sur l'âge d'un jeune, ce sont les dispositions applicables aux mineurs qui s'appliquent. Il donne ainsi suite à l'avis de la ministre de l'Intérieur.

6. L'amendement introduit un nouveau motif pour ce qui est du menottage: le risque imminent de destruction de preuves. L'inscription de ce motif a été recommandée par la CPPL, la police fédérale et la ministre de l'Intérieur. Conformément à l'avis de la ministre, la nature des faits n'est pas reprise parmi les motifs.

7. L'amendement donne suite à l'avis de la ministre de l'Intérieur en précisant la disposition relative à la durée pendant laquelle le mineur peut rester menotté. La ministre avait indiqué ce qui suit à cet égard:

"Je remets un avis positif concernant cette disposition mais il sera important de l'illustrer aussi concrètement que possible dans l'exposé des motifs afin que cette disposition puisse

Het is niet nodig om daarnaast ook nog naar "gedetineerden" te verwijzen, om ook de gevallen van uithandengeving te vatten. De memorie van toelichting bij de bijzondere wet van 6 januari 2014 met betrekking tot de zesde staatshervorming, stelt immers:

"Ook de regels inzake uithandengeving bedoeld in artikel 57*bis* van dezelfde wet vallen onder het bepalen van maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd". (5-2232/1 – 2012/2013, p.56)

Ook uithandengegeven minderjarigen dienen dus voor het toepassingsgebied van deze wet begrepen te worden onder "minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben of daarvan verdacht worden".

3. De verwijzing naar "agent van de politie" wordt geschrapt. De agent van de politie maakt deel uit van het operationeel kader, en dient dus niet afzonderlijk te worden vermeld. Zo wordt tegemoet gekomen aan het advies van de federale politie.

4. De verwijzing naar "publieke vernedering" wordt geschrapt. De minister van Binnenlandse Zaken wijst er immers op dat er vandaag al een wettelijk verbod bestaat om zowel meerderjarigen als minderjarigen aan publieke vernedering bloot te stellen. De federale politie wijst daarvoor onder meer naar artikel 35 WPA, dat bepaalt dat men niet aan publieke nieuwsgierigheid mag worden blootgesteld.

5. Er wordt een lid toegevoegd dat bepaalt dat, bij twijfel over de leeftijd van een jongere, de bepalingen die gelden voor minderjarigen moeten worden toegepast. Zo wordt tegemoet gekomen aan het advies van de minister van Binnenlandse Zaken.

6. Er wordt een grond toegevoegd die, indien noodzakelijk, boeien toelaat: het acuut gevaar voor het vernietigen van bewijs. VCLP, federale politie en minister van Binnenlandse zaken adviseerden die grond te hernemen. De aard van de feiten wordt, zoals ook geadviseerd door de minister van Binnenlandse Zaken, niet gekozen.

7. De bepaling rond de duurtijd van het boeien wordt, op advies van de minister van Binnenlandse Zaken, verduidelijkt. Het advies van de minister stelt:

"Ik verleen een positief advies ten aanzien van deze bepaling maar het zal belangrijk zijn dit zo concreet mogelijk te illustreren in de Memorie van Toelichting zodat deze bepaling

donner une orientation claire aux directives en la matière. Par exemple, il pourrait être stipulé que l'évaluation de retirer les menottes doit être faite dès que l'on entre dans un complexe de police ou dans un véhicule de police. Il semble essentiel qu'une réévaluation ait lieu lorsque le ou les critères qui ont conduit à l'utilisation des menottes ne sont plus remplis.”

Pour répondre à cette préoccupation, l'amendement ajoute la phrase suivante: “Le mineur ne peut en aucun cas rester menotté si les circonstances qui justifient le menottage cessent d'exister”. La ministre pourra préciser cette disposition dans des directives.

8. L'amendement précise que l'enregistrement dans le registre des arrestations doit être mentionné dans les banques de données de base telles que visées dans l'article 44/11/2. Cela facilitera le contrôle par les organes de surveillance, à savoir le COC, le Comité P et l'AIG.

Julie CHANSON (Ecolo-Groen)
Daniel SENESAEL (PS)
Franky DEMON (cd&v)
Bert MOYAERS (Vooruit)
Eva PLATTEAU (Ecolo-Groen)

een duidelijke oriëntatie kan geven naar richtlijnen hieromtrent. Zo kan men bijvoorbeeld bepalen dat men de evaluatie moet maken om handboeien los te maken zodra men binnen een politiecomplex of binnen een politievoertuig treedt. Essentieel lijkt dat een re-evaluatie gebeurt op het moment dat het criterium of de criteria die tot het boeien leidden, niet meer vervuld zijn.”.

Om hieraan tegemoet te komen wordt een zin toegevoegd die luidt: “In geen geval mag de minderjarige geboeid blijven wanneer de omstandigheden die het boeien rechtvaardigen, ophouden te bestaan”. De minister kan dit in richtlijnen verduidelijken.

8. Er wordt verduidelijkt dat de registratie in het register van vrijheidsberovingen, dient te worden opgenomen in de basisgegevensbanken bedoeld in art. 44/11/2. Dat vergemakkelijkt de controle door de toezichtsorganen, met name het COC, het Comité P en de AIG.

N° 2 DE M. BOUKILI

Art. 2

À l'article 37bis, § 2, alinéa 1^{er}, de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, proposé, supprimer les mots "du transfèrement, de l'extraction et".

JUSTIFICATION

L'amendement vise à supprimer la possibilité de faire usage de menottes sur des mineurs lors du transfèrement ou de l'extraction de ces mineurs. Il fait suite à la recommandation du Délégué général au droits de l'enfant d'interdire l'usage de menottes dans ce cadre, et notamment dans le cadre de transferts tels que le transfert entre les IPPJ et le Tribunal de la Jeunesse, le transfert entre les cellules du Palais de Justice et le Tribunal, le transfert de MENA vers le service de Tutelle, et ce, quel que soit l'âge du mineur concerné.

Nabil BOUKILI (PVDA-PTB)

Nr. 2 VAN DE HEER BOUKILI

Art. 2

In het voorgestelde artikel 37bis, § 2, eerste lid, 1°, van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, de woorden "de overbrenging, de uithaling en" weglaten.

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt ervoor te zorgen dat bij de overbrenging of uithaling van minderjarigen geen gebruik wordt gemaakt van handboeien. Aldus wordt gehoor gegeven aan de aanbeveling van de kinderrechtencommissaris om het gebruik van handboeien in die gevallen te verbieden, met name wanneer het een overbrenging betreft tussen een overheidsinstelling voor jeugdbescherming en de jeugdrechtbank, tussen een cel van het Justitiepaleis en de rechtbank of van een niet-begeleide minderjarige vreemdeling naar de voogdijdienst, ongeacht de leeftijd van de betrokken minderjarige.

N° 3 DE M. BOUKILI

Art. 2

Compléter l'article 37bis, § 2, de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, proposé, par un alinéa 5, rédigé comme suit:

“Il est toujours interdit pour les membres du cadre opérationnel de menotter une personne mineure de moins de 14 ans”

JUSTIFICATION

L'amendement vise à instaurer une interdiction totale de l'usage de menottes pour les mineurs de moins de 14 ans.

Un certain nombre de pays imposent des restrictions à l'usage de menottes en fonction de l'âge du mineur. Ainsi, au Canada, les mineurs de moins de 14 ans ne peuvent être menottés que dans le cadre de crimes dangereux, de volonté de s'échapper ou de se blesser eux-mêmes ou de blesser les agents. En France, les mineurs de moins de 13 ans ne peuvent être menottés que lorsqu'ils sont mis en cause pour un crime.

L'âge de 14 ans correspond aussi à la limite permettant un placement en IPPJ. Les enfants de moins de 14 ans ne sont pas placés en IPPJ en Wallonie et à Bruxelles. En Flandre, ils ne le sont que dans les cas de crimes graves.

Nabil BOUKILI (PVDA-PTB)

Nr. 3 VAN DE HEER BOUKILI

Art. 2

Het voorgestelde artikel 37bis, § 2, van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt aanvullen met een vijfde lid, luidende:

“Voor de leden van het operationeel kader is het steeds verboden een minderjarige van veertien jaar of jonger handboeien om te doen.”

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt het gebruik van handboeien bij minderjarigen van veertien jaar of jonger strikt te verbieden.

Sommige landen perken het gebruik van handboeien in naargelang van de leeftijd van de minderjarige. Zo mogen in Canada minderjarigen van veertien jaar of jonger alleen worden gehandboeid wanneer het een gevaarlijk misdrijf betreft of de betrokkene kennelijk wil ontsnappen of zichzelf dan wel agenten wil verwonden. In Frankrijk mogen minderjarigen van dertien jaar of jonger alleen wanneer ze voor een misdrijf in verdenking worden gesteld in de handboeien worden geslagen.

Veertien jaar is ook de leeftijdsgrens waarop een minderjarige in een overheidsinstelling voor jeugdbescherming kan worden geplaatst. In Wallonië en in Brussel worden minderjarigen van veertien jaar en jonger niet in een overheidsinstelling voor jeugdbescherming geplaatst. In Vlaanderen gebeurt zulks alleen bij zware misdrijven.